

VECHI ȘI NOU ÎN RĂZBOIUL HIBRID

OLD AND NEW ELEMENTS IN HYBRID WARFARE

*Locotenent-colonel drd. Marius-Lucian SAVIN**

Rezumat: Confluența dintre milenii găsește fenomenul social numit război în plină evoluție generată, în principal, de dorința și necesitatea actorilor mai puțin înzestrați și echipați, așadar mai slabi, de a găsi metode pentru contracararea forței militare a actorului mai puternic. Deși elemente identificate ca aparținând rezultatului acestei evoluții se regăsesc și au fost aplicate în campaniile militare și războaiele purtate din antichitate și până în zilele noastre, această evoluție aduce cu sine și elemente de noutate.

Analizii și teoreticienii militari sunt într-un proces continuu de evaluare a fenomenului. Scopul principal al acestora este de a stabili, cu claritate, elementele constituente ale fenomenului, teoretizarea sa, deziderat ce aduce, o dată finalizat, posibile soluții de contracarare, care să fie în acord cu legile internaționale în domeniu.

Cuvinte cheie: amenințări hibride; război hibrid; actori statali; actori non-statali; NATO.

Abstract: The confluence of the millennia finds the social phenomenon called war undergoing full evolution generated, mostly, by the desire and the necessity of the actors less equipped and endowed, therefore weaker, to find ways to counter the military power of the stronger actor. Although parts identified as belonging to the result of this evolution were present in the military campaigns and wars have been waged since ancient times until nowadays, this evolution also brings elements of originality.

Military analysts and theorists constantly assess the phenomenon. Their main aim is to clearly establish the constitutive elements of the phenomenon as well as the theories associated with it, desideratum that brings, once finalized,

* Doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

possible solutions to counter it that should be in accordance with the international laws pertaining to the topic.

Keywords: *hybrid threats; hybrid war; state actors; non-state actors; NATO.*

Introducere

Este demonstrat, cunoscut și de necontestat faptul că evoluția rasei umane, ca sumă a evoluției indivizilor componenți, a fost permanent influențată de descoperirile tehnologice care, la rândul lor, au fost rezultatul evoluției individuale și sociale a indivizilor.

Războiul, ca fenomen social, nu face excepție de la această regulă: experiența dobândită într-o campanie militară este folosită la îmbunătățirea metodelor și mijloacelor întrebuințate cu scopul maximizării rezultatului avut în vedere pentru campania următoare. Astfel, rolul războiului se modifică de la principala metodă de impunere a voinței unui actor și ajunge, pe scara evoluției, una dintre ultimele metode întrebuințate pentru acest scop, așa cum ilustrează Clausewitz, în lucrarea sa, o continuare a politicii cu alte mijloace „*We see, therefore, that war is not merely an act of policy but a true political instrument, a continuation of political intercourse, carried on with other means*”¹.

Această schimbare de importanță poate fi văzută ca o involuție din punct de vedere al locului ocupat în cadrul instrumentelor puterii, de la principal la ultim. De asemenea, metodele actuale întrebuințate de actorii non-statali conduc la o stare de confuzie și insecuritate în rândul non-combatanților, cei din urmă fiind în imposibilitatea de a se feri din calea războiului, fiind, astfel, în situația de a ajunge victime colaterale în necunoștință de cauză. Un alt element demn de luat în seamă, din punct de vedere al combatanților, este *disparația* unuia dintre combatanți, fie el actor statal sau non-statal, care, prin neasumarea statutului de combatant, se ferește de confruntarea directă, evitând astfel polarizarea unui inamic mai puternic (cum ar fi formarea unei coaliții care să acționeze împotriva sa) sau acțiuni directe îndreptate împotriva sa (în situația actorilor non-statali).

În opoziție, poate fi apreciată ca o evoluție întrucât, prin natura sa distructivă, atât în plan fizic – pierderi de vieți omenești imediate, distrugeri

¹ Carl von Clausewitz, *On War*, disponibil la <http://clausewitz.com/readings/OnWar-1873/BK1ch01.html#a>, accesat la 09.11.2019.

provocate, traume fizice ale supraviețuitorilor –, cât și pe plan moral – traume psihice, atât ale participanților direcți (combatanți), cât și a participanților indirecți (non-combatanți) – cunoaște o scădere în intensitate și scară, mai ales prin comparație cu cele două conflagrații mondiale.

Se concretizează astfel, această evoluție, în apariția, la trecerea dintre milenii, a unui *mod evoluat* de desfășurare a războiului. Spunem *mod evoluat* pentru a evita sintagma *nou tip de război* sau *alt tip de război*, întrucât, așa cum este menționat și de Clausewitz, prin natura sa cameleonică, războiul își modifică forma și fondul, nu dispare pentru a face loc unui alt fenomen.

Războiul hibrid este propunerea unor analiști militari contemporani, o sintagmă care vrea să cuprindă, în definiția sa, multilateralitatea conflictelor militare actuale, ca rezultat al polimorfismului acestui fenomen social.

Multitudinea de analize asupra fenomenului de război hibrid este în continuă creștere, subiectul este departe de a fi epuizat, *mințile militare* fiind neconținut aplecate asupra studiului acestuia.

1. Abordarea în accepțiunea analiștilor militari ai SUA

Așa cum era de așteptat, fenomenul război hibrid, ca ultimă finalitate a evoluției războiului până acum, are, printre analiștii și teoreticienii militari americani, atât adepți cât și contestatari.

Adepții, începând cu Robert G. Walker, autorul primei utilizări a sintagmei de *război hibrid* „...a hybrid force for a hybrid war...”² (o forță hibridă pentru un război hibrid), referindu-se la Corpul Pușcașilor Marini, și continuând cu Williams J. Nemeth, Nathan Freier, James N. Mattis și Frank G. Hoffman, Margaret S. Bond, Brian P. Fleming, John J. McCuen, scot în evidență caracteristici ale acestui nou mod de desfășurare a conflictului (prezența actorilor non-statali, depășirea limitelor spațiului de desfășurare a acțiunilor militare, distingerea tot mai dificilă a actorilor și a limitei dintre pace și război, suprapunerea tipurilor de acțiuni care întrec sfera acțiunilor militare – terorism, insurgență, criminalitate organizată, atacuri cibernetice, acțiuni asupra infrastructurilor critice, utilizarea armelor de distrugere în masă ș.a.), argumentând necesitatea atribuirii unei noi definiții.

² Frank G. Hoffman - *Conflict in the 21st Century: The rise of hybrid wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, December 2007, p. 9.

Astfel, „...punctele forte ale războiului hibrid constau în utilizarea tacticilor de gherilă ...”³, un alt avantaj constând, pentru William J. Nemeth, în motivația luptătorilor, foarte puternică provenită din dorința și necesitatea de a lupta pentru supraviețuirea ca societate, motiv suficient să justifice „...utilizarea tuturor tacticilor la dispoziție, inclusiv răpirile, controlarea resurselor alimentare și de apă ale inamicului, masacre, estomparea distincției între combatanți și necombatanți.”⁴, elemente care transcend războiul de gherilă și intră în categoria terorismului. Soluția oferită de acesta pentru contracararea acțiunilor adversarului, în situația unui astfel de conflict – care va fi prezent din ce în ce mai des – , poate fi rezumată la renunțarea rigidității doctrinare, exploatarea vulnerabilităților critice ale adversarului, lovirea decisivă a centrelor de greutate ale acestuia cu scopul de a-i limita libertatea de mișcare, capacitatea și voința de a lupta.

Strategia de apărare națională a Statelor Unite ale Americii din anul 2005, solicită definirea clară a celor patru tipuri de amenințări identificate (tradiționale, neregulate, catastrofice și distrugătoare)⁵, cu scopul de a identifica modalități de răspuns și căi de contracarare a acestor amenințări, întrucât este menționat că aceste categorii se vor suprapune, un actor care este eficient în una din cele patru va încerca să-și întărească poziția prin utilizarea uneia sau mai multor categorii dintre celelalte trei rămase.

În opinia gl.-lt. James N. Mattis și lt.-col. Frank G. Hoffman, actori statali și chiar non-statali pot pune la îndoială și contesta superioritatea militară americană dacă întrebuințează, combinat, tehnologii mai puțin avansate, proceduri și tactici neregulate avantajoase (terorism, insurgență, criminalitate organizată, atacuri cibernetice, distrugerea unor elemente de infrastructură critică) și evită confruntările directe căutând obținerea de avantaje tactice care, prin mediatizare, pot reduce capacitatea de acțiune a forțelor armate.

Frank G. Hoffman scoate în evidență, în lucrarea sa *Conflict in the 21st century: the rise of the hybrid wars*, o caracteristică, ce va fi tot mai des

³ William J. Nemeth - *Future War and Chechnya: A Case For Hybrid Warfare*, Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California, June 2002, p. 74.

⁴ Ibidem.

⁵ The National Defense Strategy of the United States of America, March 2005, p. 2, disponibil la <https://archive.defense.gov/news/Mar2005/d20050318nds1.pdf>, accesat la 06.10.2019.

întâlnită în războiul hibrid, și anume distincția dificilă dintre forțele regulate și cele neregulate, limita tot mai neclară a zonelor de operații „*At the strategic level, many wars have had regular and irregular components. However, in most conflicts, these components occurred in different theaters or in distinctly different formats. In Hybrid Wars, these forces become blurred into the same force in the same battlespace*”⁶ (La nivelul strategic, multe războaie au avut componente regulate și neregulate. Totuși, în marea majoritate a conflictelor, aceste componente se întâmplau în teatre diferite sau în unități distincte. În Războaiele Hibrice, aceste forțe devin tulbure, se întrepătrund în aceeași forță în același spațiu de luptă). Același Hoffman este supărat pe faptul că marea majoritate a analiștilor militari vestici au fost sceptici la implicațiile creșterii continue a acestei caracteristici de neclaritate a războiului, că au vrut să vadă doar acel război tradițional, cu oponenti care să lupte în felul în care doresc americanii să lupte, iar acest lucru nu poate să genereze decât un răspuns întârziat, neadecvat provocării prezente⁷.

Margaret S. Bond susține formularea unui concept strategic care să ofere instrumente clare pentru creșterea eficacității aplicării forței militare, pentru obținerea obiectivelor politice, în acțiuni de sprijin la nivel politic, economic, informațional, întrucât „...războiul va fi de tip hibrid și va cuprinde toate elementele puterii naționale, aplicate succesiv și neîntrerupt...”⁸.

Contestatar notabil, Russel W. Glenn, susține că „...amenințările hibride și metodele folosite de acestea sunt o subcategorie a războiului neregulat”⁹, aceasta datorită cunoscutei sale preferințe pentru definiții consacrate, oficiale, aprobate, validate, elementele definitorii ale războiului hibrid fiind deja incluse în definiția războiului neregulat. Cu toate că privește pozitiv ideea că această teorie a războiului hibrid aduce în prim-plan aspecte moderne ale războiului, contribuind astfel la o înțelegere superioară a acestuia, devine tranșant în momentul în care acesta ar trebui să fie legiferat printr-o doctrină oficială, afirmând că o descriere a elementelor

⁶ Frank G. Hoffman, *Op.cit*, p. 8.

⁷ Ibidem, p.12.

⁸ Margaret S. Bond, *Hybrid war: A new paradigm for stability operations in failing states*, US Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2007, p. 4.

⁹ Russell W. Glenn, *Thoughts on "Hybrid" Conflict*, Small Wars Journal, March 2, 2009, p. 7.

constitutive, mult mai clară și mai ușor a fi înțeleasă de militari, este disponibilă în descrierea altor concepte deja validate și acceptate.

Răspunsul oficialilor Departamentului Apărării apare, în 2010, într-un raport ale cărui concluzii afirmă că războiul hibrid „...nu constituie o nouă formă de război...”¹⁰, cu toate că acesta descrie complexitatea crescândă a războiului.

În anul 2018, Strategia națională de apărare a SUA anunță că principala amenințare este acum „*Inter-state strategic competition, not terrorism, is now the primary concern in U.S. national security*”,¹¹ (*Competiția strategică interstatală, nu terorismul, este prima grijă a securității naționale a Statelor Unite ale Americii*) și că...*increasingly complex security environment is defined by rapid technological change, challenges from adversaries in every operating domain, and the impact on current readiness from the longest continuous stretch of armed conflict in our Nation's history*”.¹² (...mediul de securitate din ce în ce mai complex este definit de schimbări tehnologice rapide, provocări ale adversarilor în orice domeniu de operare și de impactul, în urma celei mai mari durate a unui conflict militar din istoria noastră, asupra stării de pregătire).

2. Abordarea în accepțiunea analiștilor NATO

Urmare a acțiunilor desfășurate de membrii alianței Nord-Atlantice în teatrele de operații este clară nevoia de întrebuițare a concluziilor rezultate în urma lecțiilor învățate în aceste operații, cuprinderea acestora într-o formă noțională în vederea exploatării lor ulterioare. Astfel, în anul 2010, prin grupul de lucru pentru planificare strategică și concepte se adoptă o definiție a amenințării hibride¹³, iar mai târziu, cele două comandamente supreme (ACO/SHAPE și ACT) propun o definiție similară¹⁴.

¹⁰ US Government Accountability Office - *Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities*, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, September 10, 2010, p. 11, disponibil la <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R>, accesat la 07.11.2019.

¹¹ Summary of the 2018 National Defense Strategy of The United States of America, disponibil la <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, p.1, accesat la 06.10.2019.

¹² Idem.

¹³ „Amenințarea hibridă este cea care survine din partea oricărui adversar, actual sau potențial, state, entități non-statale și grupări teroriste, care are capacitatea, demonstrată

Ulterior, în decembrie al aceluiași an 2010, confirmă prin Doctrina Aliată Întrunită (AJP-01(D)), probabilitatea tot mai mare ca statele membre ale alianței să se confrunte cu o diminuare tot mai mare a limitelor dintre actorii statali și non-statali, precum și faptul că amenințările devin hibride în condițiile în care acestea sunt *coordonate* de un anumit adversar¹⁵.

În februarie 2017, prin publicarea AJP-01(E), care abrogă AJP-01(D), NATO subliniază că „*Military confrontations are rarely symmetrical*”¹⁶ (*confruntările militare sunt rareori simetrice*), descrie asimetria dintre adversari și faptul că acest lucru generează amenințări asimetrice, care rămân asimetrice dacă sunt utilizate de către actori întâmplători și necoordonați, sau se transformă în amenințări hibride dacă sunt *utilizate de un adversar coordonat* și simultan, împreună cu măsuri non-militare¹⁷.

De asemenea, confirmă faptul că, pe lângă amenințările care pot alimenta un răspuns conform articolelor 5 și 6 din tratatul alianței, proliferarea atât a armelor și dispozitivelor chimice, biologice, radiologice și nucleare, cât și mijloacele moderne de întrebuințare, alături de evoluția capabilităților tehnologice militare și modalitățile tot mai facile de achiziționare a acestora, conferă membrilor alianței suficient material pentru consultări pe teme de securitate în vederea formulării unor răspunsuri coordonate în virtutea articolului 4 al aceluiași tratat¹⁸. În categoria acestor

sau probabilă, de a utiliza simultan și adaptativ mijloace convenționale și neconvenționale cu scopul de a-și îndeplini propriile obiective.” - US Government Accountability Office - *Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities*, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, September 10, 2010, p. 15, disponibil la <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R>, accesat la 07.11.2019.

¹⁴ „*Amenințările hibride provin de la adversari care au capacitatea de a utiliza simultan și adaptativ mijloace convenționale și neconvenționale cu scopul de a-și îndeplini obiectivele urmărite.*” - *Bi-SC Input to a New NATO Capstone Concept for the Military Contribution to Countering Hybrid Threats*, ACO & ACT, 25 August 2010, disponibil la https://www.act.nato.int/images/stories/events/2010/20100826_bi-sc_cht.pdf, accesat la 07.11.2019.

¹⁵ „*Amenințările ar putea fi compuse, ..., sau hibride, când sunt puse în practică simultan și coordonat de un anumit adversar.*” - Allied Joint Doctrine AJP-01(D), December 2010, pp. 2-6.

¹⁶ Allied Joint Doctrine AJP-01(E), February 2017, pp. 2-7.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Idem.

amenințări sunt incluse: „*political or economic pressure, acts of terrorism, sabotage, organized crime, cyberspace incidents, uncontrolled movement of large numbers of people (particularly as a consequence of armed conflict), or disputes over vital resources*”.¹⁹ (*presiuni economice sau politice, acte de terorism, sabotaj, crimă organizată, incidente cibernetice, mișcări necontrolate de mase de oameni (mai ales ca o consecință a unui conflict armat) sau dispute asupra unor resurse vitale*).

Totodată definește amenințarea hibridă ca având loc acolo unde amenințarea convențională, neregulată și asimetrică sunt combinate în același timp și spațiu, iar participanții pot varia de la indivizi la grupuri, state sau pot fi transnaționali și pot opera local sau global. Continuă să fie în favoarea necesității unei abordări cuprinzătoare, pentru combaterea amenințării hibride (care poate consta în violență între comunități, terorism, atacuri în spațiu cibernetic, insurgență, criminalitate universală și dezordine larg răspândită), care să implice capacități integrate și care pot avea și componente care pot fi de natură neconvențională²⁰.

3. Poziția analiștilor Uniunii Europene cu privire la războiul hibrid

Uniunea Europeană, cu toate că nu are o parte militară, dar cu majoritatea statelor membre făcând parte din Alianța Atlanticului de Nord, nu poate să rămână în afară atunci când vine vorba despre cercetarea fenomenului militar semnificativ al începutului de mileniu, *războiul hibrid*. Începe astfel, pe fondul intervenției Rusiei, discutabilă sau nu, în Ucraina, să formuleze necesități „...în materie de securitate și de apărare...”²¹, care se concretizează, în urma demersurilor începute în anul 2015, în adoptarea, la Bruxelles la 16 aprilie 2016, de către Comisia Europeană și de Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politică de

¹⁹ Idem, pp. 2-7, 2-8.

²⁰ Idem, pp. 2-11.

²¹ *UE consolidează răspunsul la amenințările hibride*, Comisia Europeană - Comunicat de presă, Bruxelles, 6 aprilie 2016, disponibil la http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1227_ro.htm, accesat la 01.11.2019.

securitate, a *Cadrului comun de contracarare a amenințărilor hibride – Un răspuns al Uniunii Europene*²².

Cadrul comun recunoaște evoluția conflictelor actuale și schimbarea mediului de securitate contemporan, amintește și încorporează elementele hibridității conflictelor contemporane prezentate de analiștii militari occidentali și ai NATO, și mai mult, adoptă ca fiind necesară flexibilitatea în definirea acestor elemente având ca avantaj posibilitatea de formulare de răspunsuri coerente, cuprinzătoare și adecvate amenințării „...trebuie să rămână flexibile pentru a răspunde caracterului evolutiv al acestora, conceptul urmărește să înglobeze amestecul de activități coercitive și subversive, de metode convenționale și neconvenționale...”²³. Cele 22 de acțiuni operaționale propuse sunt grupate pentru a îndeplini cele 4 direcții de acțiune în vederea combaterii amenințărilor hibride: *îmbunătățirea gradului de conștientizare; consolidarea rezilienței; prevenirea, răspunsul la crize și restabilirea și intensificarea cooperării cu NATO*²⁴.

Urmare a aceluiași act, Cadrul comun, este inaugurat pe 2 octombrie 2017, la Helsinki în Finlanda, Centrul European de Excelență pentru Contracararea Amenințărilor Hibride (Hybrid CoE), un *hub* internațional pentru experți și practicieni care intenționează să ofere asistență statelor membre și instituțiilor pentru înțelegerea și combaterea amenințărilor hibride, definite ca „metode și activități îndreptate către vulnerabilitățile oponentului. Vulnerabilitățile pot fi create de multe lucruri incluzând memoria istorică, legislație, practici vechi, factori geostrategici, polarizarea puternică a societății, dezavantajele tehnologice și diferențele ideologice”²⁵. Este prezentată și eventualitatea în care factorul militar și

²² Comunicare comună către Parlamentul European și consiliu, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>, accesat la 01.11.2019.

²³ *Cadrul comun de contracarare a amenințărilor hibride – Un răspuns al Uniunii Europene*, Comisia Europeană, Bruxelles, 6 aprilie 2016, disponibil la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN>, accesat la 07.11.2019.

²⁴ Comunicare comună către Parlamentul European și consiliu disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>, accesat la 01.11.2019.

²⁵ The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, disponibil la <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats/>, accesat la 01.11.2019.

violența pot ajunge la cote ridicate – neîndeplinirea obiectivelor și intereselor utilizatorului de metode și activități hibride poate provoca escaladarea situației „*If the interests and goals of the user of hybrid methods and activity are not achieved, the situation can escalate into hybrid warfare where the role of military and violence will increase significantly.*”²⁶ (Dacă interesele și obiectivele utilizatorului metodelor și activităților hibride, situația poate escalada în război hibrid unde rolul militar și violența vor crește semnificativ.)

Concluzii

Deși majoritatea definițiilor referitoare la hibriditatea amenințărilor sau războiului se referă la adversari, statali sau non-statali, care utilizează un amestec bine controlat de metode și mijloace împotriva unor vulnerabilități existente *de facto* sau create artificial, pentru a atinge anumite obiective, se observă o soluționare incompletă care nu permite ca politicile de răspuns să se înscrie în cadrul de legitimitate și proporționalitate adoptate internațional.

Motivul pare a fi acela că analizele făcute, până la acest moment, nu pot acoperi cel puțin două elemente prezente într-un conflict: momentul începerii agresiunii, precum și identitatea, fără dubiu, a agresorului, atrăgând după sine imposibilitatea apărătorului de a acționa la timp, negându-i astfel posibilitatea de a acționa împotriva *sursei agresiunii* și nu doar împotriva *efectului agresiunii*.

În cazul agresorului, dacă momentul începerii unui conflict este atunci când este luată hotărârea de a agresa, pentru apărător este limita, în timp și spațiu, la care agresorul trece la fapte, fapt ce îl îndreptățește să riposteze împotriva agresorului și a mijloacelor acestuia. Până la apariția acestui mod de desfășurare a conflictelor, acestea aveau un început clar definit fie de declarațiile de război, formulate de un stat împotriva altui stat, sau, pur și simplu, fie de invazia propriu-zisă, fără a fi declarată. În situația *războiului hibrid* această limită nu este încă definită. Dacă împotriva unor mijloace apărătorul poate riposta (spre exemplu împotriva unor atacuri cibernetice) imposibilitatea definirii acestei limite împiedică apărătorul, în primul rând, să identifice agresorul sau sursa agresiunii și să riposteze direct împotriva acestuia.

²⁶ Idem.

Este de evidențiat faptul că, până la acest moment, apărătorul este *condamnat* doar la *reacție*, veșnic apărător, permanent în așteptare, lipsit de inițiativă, iar această ipostază este consumatoare de resurse, fie ele de natură materială sau umană, care nu sunt inepuizabile, și care duc inevitabil la *falimentarea* sa, transformându-l în victimă sigură.

Observăm, după cele prezentate până acum, o preocupare continuă a teoreticienilor și analiștilor civili și militari, pentru teoretizarea acestui nou mod de desfășurare a conflictelor, *războiul hibrid*, care debutează cu mare emfază la sfârșitul celui de al doilea mileniu și începutul mileniului trei. Constatăm că pozițiile oficiale nu se grăbesc încă să îi ofere legitimitate prin intermediul doctrinelor sau strategiilor, lucru datorat probabil lipsei tuturor pieselor din puzzle-ul format de ceea ce înseamnă mediu militar și civil, legi ale războiului, drepturile omului, statutul de combatant și cel de necombatant, dar mai presus de tot, de punerea la îndoială a tuturor regulilor existente, interpretarea selectivă, subiectivă și în interes propriu a acestora.

BIBLIOGRAFIE

- BOND M. S., *Hybrid war: A new paradigm for stability operations in failing states*, US Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2007, p. 4.
- HOFFMAN F. G., *Conflict in the 21st Century: The rise of hybrid wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, December 2007, p. 9.
- NEMETH W. J., *Future War and Chechnya: A Case For Hybrid Warfare*, Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California, June 2002, p. 74.
- BUȚA V., VASILE V., *Studiu privind metamorfozele războiului hibrid*, Universitatea Națională de Apărare, București, 2016, pp. 7-23.

Surse web

Carl von Clausewitz, *On War*, disponibil la <http://clausewitz.com/readings/-OnWar1873/BK1ch01.html#a>, accesat la 09.11.2019.

- The National Defense Strategy of the United States of America, March 2005, p. 2, disponibil la <https://archive.defense.gov/news/Mar2005/d20050318nds1.pdf>, accesat la 06.10.2019.
- US Government Accountability Office - *Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities*, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, September 10, 2010, p. 11, disponibil la <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R>, accesat la 07.11.2019.
- Summary of the 2018 National Defense Strategy of The United States of America, disponibil la <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, p.1, accesat la 06.10.2019.
- US Government Accountability Office - *Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities*, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, September 10, 2010, p. 15, disponibil la <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R>, accesat la 07.11.2019.
- Bi-SC Input to a New NATO Capstone Concept for the Military Contribution to Countering Hybrid Threats*, ACO & ACT, 25 August 2010, disponibil la https://www.act.nato.int/images/stories/events/2010/20100826_bi-sc_cht.pdf, accesat la 07.11.2019.
- Allied Joint Doctrine AJP-01(D), December 2010, pp. 2-6.
- Allied Joint Doctrine AJP-01(E), February 2017, pp. 2-7.
- UE consolidează răspunsul la amenințările hibride*, Comisia Europeană - Comunicat de presă, Bruxelles, 6 aprilie 2016, disponibil la http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1227_ro.htm, accesat la 01.11.2019.
- Comunicare comună către Parlamentul European și consiliu, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>, accesat la 01.11.2019.

Cadrul comun de contracarare a amenințărilor hibride – Un răspuns al Uniunii Europene, Comisia Europeană, Bruxelles, 6 aprilie 2016, disponibil la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0018&from=E> N, accesat la 07.11.2019.

The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, disponibil la <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats/>, accesat la 01.11.2019.

**2019
2020
aerodays
TANDEM**

**2019
2020
aerodays
TANDEM**

8th European Aeronautics Days Bucharest - 2019 and Berlin - 2020

TandemAEROdays19.20

Bucharest, May 27th - 30th, 2019, Palace of Parliament

Hosted and organised by:

Co-organised by:

In collaboration with:

Supported by:

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under Grant Agreement No. 824238

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru cei ce doresc să publice articole în Revista de Științe Militare, publicație indexată în baza de date internațională CEEOL și pentru o mai bună procesare a articolelor, supunem atenției dumneavoastră, următoarele cerințe obligatorii.

1. Criteriile de selecție a articolelor sunt următoarele:

Circumscrierea în aria tematică a revistei în următoarele domenii: actualitatea politico-militară; tendințe și perspective în domeniile securitate, apărare, geopolitică și geostrategie, societatea informațională; problematica păcii și a războiului; strategie militară; securitate cibernetică.

Originalitatea – argumentare proprie; caracter de noutate; să nu fi fost publicat anterior;

Caracter științific al lucrării – stil neutru, obiectiv, argumentarea afirmațiilor și precizarea tuturor resurselor bibliografice utilizate;

Bibliografie relevantă, care să cuprindă lucrări de prestigiu și surse recente, redactată conform cerințelor bazei de date internaționale în care este publicată revista;

2. Dimensiunea articolului și norme de editare.

Dimensiunea articolului poate varia între minim 6 și maxim 12 pagini (inclusiv notele de subsol, bibliografia, figurile și anexele).

Setări pagină: margini 2 cm, format A 4.

Textul, articolului se va scrie cu font Times New Roman, dimensiune corp 12, spațiere la 1 rând, cu diacritice. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic.

Ecuatiile. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

Figurile. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

Denumirea fișierului trebuie să conțină numele autorului și titlul articolului fără diacritice. Salvarea se va face ca document Word.

3. Structura articolului

Titlul articolului în limba română și în limba engleză (centrat, scris cu majuscule, bold, font 14).

Sub titlul articolului o prezentare de autor succintă, care să cuprindă următoarele elemente (după caz): grad militar, titlu didactic/cercetare, titlu științific, prenume, nume, iar la subsolul paginii funcția deținută la principala afiliere instituțională, în cazul doctoranzilor – domeniul cercetării, universitatea, e-mail.

Un rezumat relevant, de circa 150 de cuvinte (caractere italice), 5-6 cuvinte-cheie (caractere italice), în limba română (rezumat) și engleză (abstract).

Introducere/Considerații preliminare.

Două-patru capitole, eventual sub-capitole. Opțional, dacă se consideră util pentru argumentare, pot fi incluse în articol tabele/grafice/imagini, cu trimitere din text către acestea. Ele vor fi expediate redacției odată cu articolul, în format jpeg/png/tiff. În cazul tabelelor, deasupra se scrie, „Tabelul nr. X: titlu”, iar în cazul imaginilor, hărți, etc., dedesubt se scrie Figura nr. X: titlu”. În ambele cazuri, se menționează sursa (dacă este cazul) în notă de subsol.

Concluzii.

4. Referințe bibliografice

Articolul va cuprinde note de subsol și bibliografie, după modelul ilustrat în cele ce urmează. Toate sursele bibliografice citate se indică în limba în care au fost consultate, cu transliterație în caractere latine dacă este cazul/opțional, traducerea titlului din limba străină; La notele de subsol, se începe cu prenumele autorului, iar la final se menționează și nr. paginii/paginilor (p./pp.).

Titlul unui articol se marchează cu ghilimele, iar numele revistelor și al cărților se marchează cu caractere înclinate (cursive) /italice.

Exemplu de carte: Milton G. Leherer, *Ardealul pământ românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, pp. 37 - 45.

Exemplu de articol: Anghel Andreescu, „Ardealul a fost și va rămâne pământ românesc”. în *Revista de Științe Militare*, nr. 2/2019, București, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, p. 96.

Sursele electronice se citează cu link-ul întreg, menționând autorul, titlul cărții/articolului (între ghilimele) și numele publicației (se indică și data la care a fost accesată).

Exemplu: Daniel Guță, „Cât de întinsă a fost Dacia antică. Regele care i-a lărgit cel mai mult granițele, dar nu a reușit să aducă pacea în ținut”, în *Adevărul*, nr.14 martie 2017, disponibil la <https://adevarul.ro/locale/hunedoara>cat-intinsa-fost-dacia-antica...>, accesat la 02 09 2019.

La bibliografie, se vor menționa toate lucrările citate în articol. Sursele se ordonează alfabetic, după numele autorului, scris cu majuscule.

Exemplu de carte: BUZATU G., *România sub imperiul haosului 1939-1945*, Editura Polirom, București, 2007.

Exemplu de articol: CALAFETEANU I., „Spolierea României la Tratatul de Pace de la Paris”, în *Historia*, nr.3/2014, București, Editura Polirom.